

John Ch. Moberg

Joh. Chr. Moberg.

11. Febr. 1854 — 30. Decbr. 1915.

Mindetale, holdt ved Dansk geologisk Forenings Møde den 24. Januar 1916.

Af

J. P. J. Ravn.

Meddelelser fra Dansk geologisk Forening. Bd. 5. Nr. 5.

1916.

Uventet bragte Telegrafen os den sidste Dag i det gamle Aar det Budskab, at et af Foreningens Æresmedlemmer, Professor MOBERG i Lund, Dagen i Forvejen var afgaaet ved Døden. Ved dette Dødsfald er der bleven sat Bom for et langt og ihærdigt Arbejde i den geologiske Videnskabs Tjeneste, et Arbejde, som i flere Henseender havde stor Betydning for os herovre, og da tillige Professor MOBERG ved adskillige Lejligheder har vist stor Velvilje og Hjælp-somhed overfor Dansk geologisk Forening, er der god Grund til, at vi mindes ham her ved vort første Møde efter hans Død.

JOHAN CHRISTIAN MOBERG var født den 11. Februar 1854 i Solberga Sogn ved Ystad, hvor hans Fader var Gartner. Efter først at have gaaet paa Skolen i Ystad blev han 1873 Student fra Malmø Skole. Han studerede derefter ved Universitetet i Lund, hvor han 1883 blev Fil. lic., og det følgende Aar tog han den filosofiske Doktorgrad paa første Del af et Arbejde om Cephalopoderne i Sveriges Kridtsystem. Docent ved Lunds Universitet blev han i 1885. I Aarene heromkring virkede han en Del som Palæontolog ved »Sveriges geologiska undersökning«, og senere deltog han i en Aarrække i »Undersökningen«s geologiske Markarbejder. Desuden varetog han en kort Tid under en Vakance Professoratet i Mineralogi og Geologi ved Upsala Universitet, men han var ikke saa heldig at faa Embedet, da det 1896 blev endelig besat. Samme Aar blev imidlertid ved Prof. LUNDGREN's Død det tilsvarende Embede ledigt ved Lunds Universitet, og MOBERG var nu saa nogenlunde selvskreven til

dette Embede. Allerede under LUNDGREN's Sygdom var det blevet ham overdraget at forestaa Professoratet, men først 1900 blev han udnævnt til ekstraordinær Professor i Geologi og Mineralogi og 1909 til ordinær Professor.

Det var altsaa først i en forholdsvis fremskreden Alder, MOBERG naaede frem til nogenlunde rimelige Livskaar, et Forhold, der vel til en vis Grad har været med til at præge hans Tænke- og Handlemaade; han kunde, hvad der ikke var underligt, somme Tider føle sig lidt paa Kant med Tilværelsen, men man mærkede dog kun sjældent noget udpræget Sortsyn hos ham: han tog i Almindelighed Livet med jævnt godt Humør. Han led af en til Tider ret betydelig Tunghørighed, der kunde gøre det vanskeligt for ham at følge Samtalen i et større Selskab, og som det tit er Tilfældet hos døve Mennesker; sporede man ofte hos MOBERG en vis Mistænksomhed, som det undertiden kunde være vanskeligt at faa Bugt med. I det hele taget kunde hans Optræden ofte virke noget utiltalende paa Folk, som ikke kendte ham nøjere; han gjorde nemlig ikke nogen Røverkule af sit Hjerte, men sagde altid sin Mening rent ud og det ikke altid just i blide Ord. Men ved nærmere Kendskab fandt man snart, at man stod overfor en ejendommelig, i højeste Grad velvillig, velmenende og hjælpsom Personlighed, der aldrig nægtede — hvor stærkt hans Tid end var optaget af eget Arbejde — at række en hjælpende Haand til dem, der søgte hans Bistand.

Sit første Arbejdsfelt søgte MOBERG i Kridtformationen i Skaane, Halland og Blekinge. Han undersøgte en Mængde Lokalteter i disse Provinser, og nærmest med disse Undersøgelser for Øje foretog han flere Udenlandsrejser til Tyskland, Holland, Nordfrankrig og Irland. Resultaterne offentliggjordes i flere Afhandlinger, hvoraf den vigtigste er den allerede nævnte »Cephalopoderna i Sveriges kridtsystem« (I—II. 1884—85). Paa Grundlag af forskellige Belemnitters Forekomst giver han her bl. a. en delvis ny Inddeling af de svenske Kridtaflejringer.

Imidlertid havde MOBERG allerede 1882 opdaget marine

Liasforsteninger i Fyledalen Nord for Ystad, hvilket gav Anledning til Fremkomsten af en større Afhandling »Om Lias i sydöstra Skåne« (1888), hvori han beskriver en for Sverige ny Lias-Fauna, som har nogen Lighed med den bornholmske. Indtil dette Tidspunkt havde MÖBERG fortrinsvis beskæftiget sig med Sydsveriges mesozoiske Dannelser, men efterhaanden blev det nu mere og mere Sveriges og da særlig Skaanes Kambro-Silur, han helligede sin Opmærksomhed. Og i Aarenes Løb offentliggjorde han en Mængde større og mindre Afhandlinger herom, dels paa egen Haand og dels sammen med forskellige af sine Elever. Det var navnlig det i høj Grad interessante Fogelsång Omraade, der var Genstand for hans Undersøgelser, men disse udstraktes efterhaanden til de fleste af de saa vidt udbredte kambrisk-siluriske Aflejringer i Sverige. Det vilde føre altfor vidt her at gaa ind paa Enkeltheder; det vil sikkert blive gjort fra anden Side. Kun skal det nævnes, at hans Arbejder paa adskillige Punkter er af fundamental Betydning for de nævnte Aflejringers Stratigrafi, og at han har givet vigtige Bidrag særlig til Trilobiternes og Graptoliternes Systematik og Morfologi. Han var vel den, der havde det mest indgaaende Kendskab til Sveriges palæozoiske Aflejringer, og det er derfor forstaaeligt, at det blev overdraget ham i Anledning af den internationale Geologkongres i Stockholm 1910 at udarbejde forskellige »Guider« til Brug ved Ekskursionerne, og ligeledes fik han det Hverv at give en samlet Oversigt over hele Sveriges Kambro-Silur. Dette sidste Arbejde blev trykt under Titlen »Historical-stratigraphical Review of the Silurian of Sweden« (1911), og man har i det et fortræffeligt Hjælpemiddel ved Studiet af disse Dannelser.

Ogsaa som Universitetslærer og som Forstander for »Geologiska institutionen« udførte MÖBERG et meget for tjenstfuldt Arbejde. Da han traadte til, havde »Institutionen« til Huse i Kælderen under det zoologiske Museum. Man maatte her arbejde under meget indskrænkede og langtfra tidssvarende Forhold. Det lykkedes saa MÖBERG at faa

overladt en ældre Bygning til »Institutionen«. Skønt dette betød en meget betydelig Udvidelse, viste det sig dog snart, at heller ikke her var der tilstrækkelig Plads, og der blev da lejet Lokaler i et Hus paa den anden Side Gaden, og Pladsen her blev særlig benyttet til Arbejdsværelser. Men MOBERG følte sig ikke tilfreds med denne ogsaa noget upraktiske Ordning, og i de senere Aar arbejdede han ivrig paa at faa opført en hel ny Bygning til »Institutionen«. Desværre lykkedes det ham ikke at faa denne Plan virkeliggjort.

Jeg har allerede nævnt, at MOBERG lod nogle lejede Lokaler indrette til Arbejdsværelser. I det hele taget hørte der forholdsvis mange Arbejdsværelser til »Institutionen«, og herpaa lagde MOBERG stor Vægt. Dette Forhold stod i Forbindelse med den mærkelige Evne, MOBERG havde til at vække Interessen hos Eleverne og til at sætte dem i Arbejde. Og der var ikke Mangel paa Arbejdsstof. Lund har jo en næsten ideel Beliggenhed for en Geolog; i ikke alt for stor Afstand fra Byen er der fuldt op af baade palæozoiske, mesozoiske og kvartære Aflejringer, tildels med et rigt Indhold af Forsteninger. Særlig til Fogelsång Egnen lidt Øst for Lund foretoges mange Ekskursioner, som MOBERG ledede, dels som Lærer for Eleverne og dels som Formand for »Lunds geologiska fältklubb«. I Ilmarch gik man derud, og i Ilmarch vendte man tilbage, ofte tungt belæst med Sten. Ude paa Arbejdspladsen blev der gjort flittig Brug af Hakke, Spade og Hammer. MOBERG var den mest energiske af alle, og syntes han, at en eller anden af Deltagerne ikke viste tilstrækkelig Energi eller muligvis var lidt nænsom for sit gode Tøj, da Ve den arme Synder! Han kunde faa baade læst og paaskrevet. Arbejdet blev der, baade ude i Marken og senere hjemme paa »Institutionen«, hvor det indsamlede Materiale skulde underkastes en nærmere Undersøgelse. Naar Fogelsång Egnen nu er et saa udmærket undersøgt Omraade, da skyldes det fortrinsvis MOBERG's og hans Elevs Arbejde. Jeg skal ikke her nævne de talrige Afhandlinger, hvori dette Arbejde har sat

Frugt, men kun fremhæve MOBERG's »Geologisk vägvisare inom Fogelsångstrakten« (1896), en lille fortræffelig Leder for den, der paa egen Haand vil foretage Ekskursioner til den Egn.

Det ligger nær med et Par Ord at omtale MOBERG's Forhold til danske Geologer og særlig til »Dansk geologisk Forening«. Flere Gange har MOBERG udtalt, at han har været med til at give Stødet til Foreningens Stiftelse. Han nærrede nemlig Planer om at faa dannet en geologisk Forening, der kunde udgive et Tidsskrift. Da han mente, at en saadan Forening ikke kunde bæres af de lundensiske Geologer alene — som det har vist sig, tog han her grundig fejl —, saa fattede han den Tanke, som han omtalte for danske Kolleger, at faa en Sammenslutning i Stand af sydkandinaviske Geologer. Imidlertid stiftede han dog allerede i Oktober 1892 »Lunds geologiska fältklubb«, og først nogle Maaneder senere (i Januar 1893) blev »Dansk geologisk Forening« dannet. I de første Aar deltog han undertiden i Foreningens Møder og ligeledes i en enkelt af dens Ekskursioner. Medlem af vor Forening blev han i Aaret 1899. Paa den Maade kom MOBERG i nærmere Forbindelse med danske Kolleger, hvem han altid med største Beredvillighed ydede sin Hjælp, naar han blev anmodet derom. Men de politiske Begivenheder i 1905 med Norges Udtrædelse af Unionen vakte hos ham en bitter Stemning mod Danmark og hvad dansk er. Han opholdt sig netop dengang en Tid hos en dansk Familie i Kjøbenhavns Nærhed, og af den Kres, hvori han her færdedes, fik han det Indtryk, at der her i Landet raadede en svenskfjendtlig Stemning. Vi mener jo, at han her gjorde os Uret, men Bitterheden var der, og den fik vi ogsaa ved Lejlighed at føle. Heldigvis svandt den dog efterhaanden, og han var i de senere Aar saa elskværdig at lede nogle Ekskursioner, som »Dansk geologisk Forening« foretog til Limhamn, Fogelsång og Fyledalen. Ligeledes kom han herover et Par Gange for deltage i vore Møder. Sidste Gang, vi havde den Glæde at se ham blandt os, var midt i Maj 1915, da han holdt et

Foredrag om Visingsöformationen. Og den følgende Dag var han sammen med et Par Landsmænd Deltager i Forningens Ekskursion til Faxe og Stevns.

Endnu kan nævnes, at MOBERG stillede sig afvisende overfor Ordener, men derimod gerne tog imod videnskabelige Hædersbevisninger. Det var med fuld Føje, at »Dansk geologisk Forening« i April 1912 valgte ham til Æresmedlem. Ved sin Død var han tillige Medlem af »Kgl. Fysiografiska Sällskapet« i Lund og af »Kgl. Svenska Vetenskaps-Akademien« i Stockholm, ligesom han ogsaa var Æresformand for »Lunds geologiska fältklubb«.

Til Trods for et Par alvorlige Sygdomsanfald syntes MOBERG's legemlige og aandelige Rørlighed kun i ringe Grad at være formindsket med Aarene, men kort før Jul blev han syg af Bronchitis, og da Sygdommen gik over til Lungebetændelse, var hans Modstandskraft brudt, og den 30. December udaandede han paa Lunds Lazaret. Ogsaa blandt os Danske vil Mindet leve om Prof. MOBERG som en interesseret og evnerig Forsker og som et i højeste Grad pligtopfyldende Arbejdsmand, og vi, hvem det var forundt at komme ham paa nærmere Hold, føler, at vi i ham har mistet en sjælden trofast Ven.
